

BARÁTOK ÉS RIVÁLISOK ELŐSZÓ

LACZKÓ SÁNDOR – DÉKÁNY ANDRÁS

Van-e, lehet-e a filozófiának mondanivalója a barátságról? Az antik és a modern gondolkodók számára a barátság egyaránt reflektált téma volt, ám a megközelítési módok különbözősége zavarbaejtő. Nem állíthatjuk, hogy a barátság problémája korunk filozófiai érdeklődésének centrumában állna, ugyanakkor a modern ember bonyolult viszony- és kapcsolatrendszereit vizsgálva a probléma számot tarthat érdeklődésünkre.

Az emberi létezmód sokfélesége, (csakúgy mint a *szeretet*, az *erény* és a *bűn* esetében), nem teszi lehetővé számunkra, hogy a barátságról mint önmagában (meg)álló fogalomról beszéljünk. A barátság fenomenjének értelmezése során társfogalmakba és ezzel együtt kérdések sokaságába ütközünk. Éppen ezért nem könnyű kulcsot találni a fogalom/jelenség/ viszonyrendszer filozófiai értelmezéséhez. Kísérletet tehetünk ugyan a barátság rendkívül bonyolult összefüggésrendszerének megértésére, ám a fogalom hétköznapi értelemben vett magátólértetődősége szertefoszlik amint elméleti megközelítés tárgyává tesszük. Praktikus értelemben mindig jól tudjuk, hogy mi a barátság és kik a barátaink. Teoretikus megközelítésben már koránt sincs így.

A barátság felidézése annak, hogy az ember léte, (minden individualitása ellenére, vagy mellett) közösségben gyökerezik. A barátság, (vagy éppen a barát nélküliség) behatárolja életünket. Segítjük és gáncsoljuk egymást, barátai, s egyszersmind riválisai is vagyunk egymásnak. Sőt, hogy a probléma még bonyolultabb legyen, a barát is gáncsolhat, s a barát is lehet rivális. S akkor még csak nem is érintettük a kérdést, hogy van-e, lehetséges-e a gonosz jegyében fogant barátság? Hogyan közelíthetünk a kérdés(ek)hez: mi a barátság és ki a barát? Szükséglet? Támasz? Hasznosság? Jó-ra irányultság? Vágyakozás a tökéletességre? Gondolkodás (közössége)? Egyetértés? Együtt-lét? Tükör? Önmagunk felett gyakorolt kontroll? Tapasztalat? Beszélgetni-tudás a másikkal? Hasonlóság? Kötelesség? Erény? Norma? Eszmény? Végessé-
günk elismerése?

Kérdésünk részben ugyanaz, mint korábbi témáink, a *szeretet*, az *erény* és a *bűn* esetében volt. Nevezetesen, milyen módon lehetséges a barátság (a *szeretet*, az *erény* és a *bűn*) összefüggésrendszeréről teoretikusan értekezni? Avagy pusztán a paraxis dönti el, hogy mi a barátság és ki a barát? Aligha. Bár csábító lenne ennek bizonyossága. Éppen ezért filozófiai értelemben sem hagyhatjuk reflektálatlanul a mi a barátság kérdését. Még akkor sem, ha bizonyosak vagyunk abban, hogy nem fog sikerülni kielégítően megválaszolnunk a kérdést, mint ahogyan Platón is azzal zárja *Lüszisz* című, a barátság

témájának szentelt dialógusát, „*hogy mi a barát, azt nem voltunk képesek fölfedezni.*” Ám valljuk meg, van ebben az útkereső bizonytalanság(unk)ban valami megnyugtató.

A *Lábjegyzetek Platónhoz: A barátság* című konferencia szervezőiként, a kötet szerkesztőiként nem volt, nem is lehetett a célunk a felvetődő kérdések hiánytalan megválaszolása. Mint ahogyan az eddigi konferenciák/kötetek esetében is tettük, mindössze „lábjegyzeteket” kívántunk fűzni a meglehetősen régi keltezésű problémá(k)hoz. A konferencia és könyvsorozat elindítását a fogalmak tisztázásának az igénye vezérelte. Olyan fogalmakat – s ilyen a barátság is –, igyekeztünk „lábjegyzetelni”, amelyek első, mondhatni klasszikus előfordulásai Platónnál találhatók, de amely fogalmak, illetve problémák (más előjellel ugyan) de ma is fontosak számunkra. A konferencia- és könyvsorozat Whiteheadtől kölcsönzött címe a kutatások minden irányban, minden korra és területre történő kiterjesztésére ösztönzött bennünket.

Kötetünk a *Magyar Filozófiai Társaság* és az *SZTE BTK Filozófia Tanszéke* szervezésében Szegeden, 2005. május 19-20-án megtartott, *Lábjegyzetek Platónhoz: A barátság* című tanévzáró konferencián elhangzott 31 előadás szerkesztett anyagát tartalmazza. A két érintett intézmény szervezésében *Lábjegyzetek Platónhoz* sorozatcímen immáron negyedik alkalommal került sor tanévzáró konferenciára Szegeden. Az előző három alkalom *A szeretet* (2002.), *Az erény* (2003.) és *A bűn* (2004.) témáit követően 2005-ben *A barátság* volt a konferenciasorozat kiválasztott témája. *A szeretet* alcímű konferencia előadásai nem jelentek meg nyomtatásban, míg *Az erény* alcímű konferencia anyaga képezte a *Lábjegyzetek Platónhoz* című könyvsorozat első kötetét. Bár *A bűn* alcímű 2004-es rendezvény volt a konferenciasorozat harmadik állomása, az ott elhangzott előadások szövegeit a könyvsorozat 2-3. köteteként jelentettük meg, s ezzel mintegy szinkronba hoztuk a konferencia- és könyvsorozat sorszámozását. Ennek megfelelően a konferenciasorozat ebben az évben megtartott 4. rendezvényének anyaga (*A barátság*) egyben a könyvsorozat 4. köteteként lát napvilágot.

A kötet szerkesztése során eltértünk az előadások elhangzásának sorrendjétől, s az előző kötetekben már megszokott tematikus és időrendi elrendezési módot eszközöltük. A szövegek jegyzetanyagát egységesítve lábjegyzetként helyeztük el. Az idegen szavakat és műcímeket kurziváltuk. A szövegekben vagy lábjegyzetekben szórványosan előforduló görög szavakat fonetikus átírásban hoztuk. A hosszabb görög idézetek átírása a *Chicago Manual of Style* (Chicago, University of Chicago Press, 2000.) alapján készült. A konferencián elhangzott négy nagyelőadás az egyes tematikus és/vagy időrendi blokkok kezdőszövegei lettek.

Megköszönve a konferencia előadóinak, (a kötet szerzőinek) munkáját, abban a reményben tesszük közzé a barátságról szóló könyvünket, hogy „lábjegyzeteink” számot tarthatnak az olvasók érdeklődésére.

***„Most aztán, nevetségesek lettünk...
Mert ... mi úgy véljük, barátok vagyunk...
de hogy mi a barát,
azt nem voltunk képesek fölfedezni.”***

